

თანამედროვე მოქანდაკე

ქართული ქანდაკების ისტორია იაკობ ნიკოლაძის შემოქმედებით იწყება. სკულპტურის ჩვენში თუ ოცდაათი წლის წარსული აქვს, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში ქართული ხუროთმოძღვრების იმ ნაშთებს, რომელთაც ჩვენამდე მოუღწევია.

დღევანდელი აღმშენებლის დროს, როდესაც მრავალი ტაძარი, სასახლე და კოშკი შენდებოდა საქართველოში, ეჭვს ვერაუშავს, ხუროთმოძღვრებასთან ერთად, ვითარდებოდა სკულპტურაც. რადგან წარსულში სკულპტურა მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ხუროთმოძღვრებასთან და, როგორც დამოუკიდებელი დარგი ხელოვნებისა, არ არსებობდა. სკულპტურა ერთგვარი დამატება იყო ხუროთმოძღვრებისა და შეადგენდა მის განუკეცილ ნაწილს.

ზოგიერთ წარსულში ქანდაკების ნიმუშებს ავითარებდით მხოლოდ ტაძრებსა და სასახლეებში ადამიანის, ცხოველის ან ფრინველის განსახიერებით, რომელნიც ამ შენობათა განუყოფელ ნაწილს შეადგენდნენ.

დასავლეთ ევროპასა და რუსეთში სკულპტურა დიდი ხანია გამოეყო ხუროთმოძღვრებას და შეადგენს ხელოვნების ცალკე დარგს; იგი სრულიად დამოუკიდებელია, საკუთარი გზით ვითარდება; მას თავისი მიზანი და შინაარსი აქვს და, რასაკვირველია, საკუთარი ისტორიაც.

ჩვენში ხელოვნების სხვა დარგებს მოეპოვება მეტად მნიშვნელოვანი ხელშეახლები დოკუმენტები, წარსულის მიერ ნაანდერძები, სკულპტურა კი ამ მხრივ საკმაოდ ღარიბია.

თუ პოეზიას შეუძლია იამაყოს რუსთაველი, პროზას — ვისრამიანი, მუსიკას — მდიდარი ხალხური სიმღერით, მხატვრობას — ჩვენ ძველ ტაძრებში გაბნეული სურათებით; სკულპტურას ამ მხრივ არ მოეპოვება ისეთი დიდი მამულები — ვანძი, რომლის დაპირისპირებაც შეიძლებოდადეს ზემოთ ჩამოთვლილ ნაწარმოებთან.

სკულპტურულ ნაწარმოებთა სიმკირე ჩვენში იმიტომ აიხსნება, რომ ქართული ეკლესია, რომელიც ბიზანტიის

ეკლესიის დიდი გავლენის ქვეშ იმყოფებოდა, ხელს უშლიდა ამ საქმის განვითარებას, უკრძალავდა მოქანდაკეთ სკულპტურულ ნაწარმოებთა გამოკვეთას ტაძრებში, და სწორედ ამიტომ იყო, რომ ჩვენი მოქანდაკენი ანგელოზებს ჩობას აცმევიდნენ, ტანს უფარავდნენ, რათა ადამიანთა შიშველი სხეული, რომლის წინააღმდეგაც ეკლესია სასტიკად ილაშქრებოდა, დაეფარათ, ტანსაცმელით შეემოსად.

ამ მხრივ კათოლიკეთა ეკლესია, პირიქით, ახალისებდა შემომჭმედთ და ფართო ასპარეზს უშლიდა მოქანდაკეთ თვითტაძრებში სამუშაოთ. ამიტომაც არის, რომ კათოლიკეთა ძველ ტაძრებს საშავალითა სკულპტურული ნაწარმოებები ამშვენებენ.

ასეა თუ ისე, დიდი წარსული და ტრადიცია ქანდაკების დარგში ჩვენ არ მოგვეპოვება, ჯერჯერობით მონასტერში აღმოჩენილი ანგელოზის ქანდაკება, ან და სამთავროს მონასტრის — კელელში გამოკვეთილი ქვის ქანდაკება ჩობიან ანგელოზისა არ შეიძლება აღიარებულ

საბ. მოქანდაკე იაკობ ნიკოლაძე სახელოსნოში შეშობის დროს

იქნას ქართული სკულპტურის თვალსაჩინო წარსულად, ტრადიციად.

ესაღია, ასეთ პირობებში იაკობ ნიკოლაძე ქართული ქანდაკების შემქნელიც არის, მისი წარსულიცა და, თუ გნებავთ, ტრადიციაც. საქართველოში იაკობ ნიკოლაძემდე არ არსებობდა ქანდაკება, როგორც ცალკე დარგი ხელოვნებისა, მან ჩაუყარა ჩვენში პირველი საფუძველი ამ მეტად საყურადღებო დარგს. იაკობ ნიკოლაძე შექმნა მთელი რიგი თვალსაჩინო, ქანდაკებები მისი შემოქმედება, მცირე გამოჩაგლის ვარდა (ილია ჭავჭავაძის, კამოსა და მარტოს ძეგლები), განსაკუთრებით ბიუსტებს დასტრიალებდა თავს: **ლენინის**, **შოთა რუსთაველის**, **აკაკი წერეთლის**, **ევნატე ნინოშვილის** და სხვა ბიუსტები ამის საუკეთესო დამაღუსტურებელია...

თანამედროვე სოციალისტურა სინამდვილე მოითხოვს, რათა ტრადიციები უკუ ვაგდოთ. ჩვენი მოედნები უნდა დამშვენდეს ნიჭიერ მოქანდაკეთა შემოქმედებით. თანამედროვე ყოფა-ცხოვრებაჲ აქეთიენ მიისწრაფის. ბალები, მოედნები, ქუჩები, ქარხნებისა და ფაბრიკების ეზოები, — აი ის ადგილები, სადაც განოტანილ უნდა იქნას ჩვენი მოქანდაკეთა შემოქმედება.

ამ წიგლიში შე მინდა შევებო ერთ-ერთ ნიჭიერ მოქანდაკის **ნიკო კანდელაკის** შემოქმედებას.

იმ ნაწარმოებთა შორის, რომელიც ნიკო კანდელაკის ატელიეში ვინახულე ამ რანდენიზე თვის წინად, ყველაზე უფრო ძლიერი შთაბეჭდილება ჩემზე ელბაქიდის ძეგლის პროექტმა მოახდინა.

თუმცა, მოქანდაკის მიერ აღებული, საინტერესოა. თავისთავად, ელბაქიძე იყო მუშარეოლუციონერი, ბოლშევიკი, რომელმაც, უმბარით ხელში, სასტიკი ბრძოლა გამოუცხადა მუშათა კლასის დაუძინებელ მტრებს. მან ვერის დაღმართზე შეიძედ დასკრა დენიკინის ჯარის გენერალ—ბარატოვი და იგი-თონაც მსხვერპლი შეიქნა ამ ტერორისტული აქტისა. ამ თემამ გაიტაცა მოქანდაკე კანდელაკი და მან მოგვცა დიდის ოსტატობით შესრულებული ნაწარმოები.

თქვენს წინაშე წარმოდგება დიდის გემოვნებით და სიყვარულით ჩამოსხმული ვაყაყის მაგარი სხეული, დაქიმული კუნთები, მტკიცე და ენერგიული გამოხეტყვლებით, რომელსაც ვადაწ-

ყვეტილი აქვს ბრძოლა უქანასკნელ შესაძლებლობამდე.

მხატვარი ვადაწყვეცემს თავგამოდებული რევოლუციონერ - ტერორისტის მეტად ბუნებრივ პოზას უმბარით ხელში, ვენდისაროლად რომ აქვს მას დაშინადებული, პოზა, გამოხეტყვლება, მთელი ფიგურა ამ ვაყაყისა გულსსმობს შერისძიებას, თავგამოდებული მეტროპოლის მტკიცე ვადაწყვეტილებას.

მხატვარმა უსათუოდ მიავნო ნამდვილ ხაზს, იგრძნო რევოლუციონერის სულიერი ვანცდა, ღრმად ჩასწვდა რევოლუციონერის სულს, მთელ მის არსებას და დიდი შემოქმედებითი ვატაკებით განასახიერა იგი, ამაშია, თუ გნებავთ, ნამდვილ გამოჩაგება ქეშვარიტი შემოქმედისა.

მოქანდაკე კანდელაკმა ამ ნაწარმოებით დაარღვია ჩვენში გამეფებული ტრადიცია ბიუსტების შექმნისა. მან აღამაინს სხეულის მთლიანი სურათი ვადაგვიშლა თვალწინ და ამით კიდევ უფრო ვანუმტკიცა საფუძველი მონუმენტალურ ნაწარმოებთა შექმნას ჩვენში.

ნიკო კანდელაკის ატელიეში, ვარდა ამ საუცხოო ძეგლისა, არის რანდენიზე ბიუსტი, უკვე დამთავრებული, ზოგაც დაუმთავრებელი: მსახიობ ხორავასი, პეტრ სანდრო ეულისა, უცნობ უმაწვილისა და სხვების, მაგრამ მათ შორის ელბაქიდის ძეგლი დგას, როგორც უცხო რომ სანახაობა, დასრულებული ნაწარმოები, რომელიც დატინებით მოითხოვს ბრინჯაოში ჩამოსხმას ანდა ქვაში გამოყვეთას, რათა სამუდამოდ დამშვენოს ელბაქიდის სახელობის დაღმართი, სადაც ვაყაყურად თავი დასლო მტკიცე და შეუთვარმა რევოლუციონერმა...

მხატვართა სავანახუხლო გამოფენაზე მოქანდაკე კანდელაკი წარმოდგენილია სამი ახალი ნაწარმოებით: მხატვარ ლავო გულდაშვილის, მსახიობ აკაკი ევასიძის და ამ. კავც. წ. დროშოვანი არმიის სარდალის ლევანდოვსკის ბიუსტებით. აღნიშნული ქანდაკებები უსათუოდ დიდ მიღწევად უნდა ჩავთვალომ მხატვარს. ამ ბიუსტების გამოფენით კანდელაკმა კიდევ ერთხელ დაგვარწმუნა იმაში, რომ მას თავისუფლად შეუძლია დიდი სურათების მოყენა — რომ ის არის საუცხოო პორტრეტისტი და ამასთანავე ნათლად მოაზროვნე შემოქმედი.

საზოგადოთ, მოქანდაკე კანდელაკის

ყოველ ნაწარმოებს იდენის დადი აზის: დაიწყეთ ელბაჭიძის ძეგლით და დაასრულეთ ლევანდოვსკის ბიუსტით.

ჩვენი თანამედროვება მოითხოვს არა მარტო ფორმის მხრივ უნაკლოდ შესრულებულ ნაწარმოებს, არამედ ამ ნაწარმოების ძლიერ შინაარსაც, რომელიც სოციალისტურ მშენებლობის უდიდეს მიხწევებთან უნდა იყოს დაკავშირებული. უამისოდ შეუძლებელია რაიმე საყურადღებო ნაწარმოების მოცემა. მხატვრული შემოქმედება, და შორებულნი სინამდვილეს, მოკლებული ღრმა საფუძველს ყოველთვის უფერული და მიუღებელი იქნება თანამედროვე ადამიანისათვის. მას ვერ დააკმაყოფილებს ფოტოგრაფიული აღსახვა სინამდვილისა, ნატურალიზმი, თანამედროვე ხელოვანი, მწერალი იქნება იგი თუ მხატვარი, ზოქანდაკე თუ ხელოვნების სხვა რომელიმე დარგის წარმომადგენელი — შეუძლებელია ასცდეს სოციალისტურ რეალიზმის პრინციპებს. მას ამ შემთხვევაში მოელის აუცილებელი დამარცხება, ამ მხრივ მოქანდაკე კანდიდაკის შემოქმედება გამართლებულად უნდა ჩაითვალოს. აიღეთ, მაგალითად, ბიუსტი ლევანდოვსკისა. ამ ბიუსტში მოცემულია არა მარტო პორტრეტი ლევანდოვსკისა საზოგადოთ, სახე ადამიანისა, არამედ მეტად დამახასიათებელი სურათი რევოლუციის გმირისა, წითელ არმიის სახელოვან სარდალისა. აქ, თუ გნებავთ, ლევანდოვსკის სახესთან დაკავშირებით, თქვენ წარმოდგებათ ნათელი სურათი წითელი არმიის ეპიკურთა თავდასაყდისა. სახის გამოშვებულება, მთელი მოყვანილობა ბიუსტისა მეტყველებს იმის შესახებ, რომ ამ ადამიანში დაგროვილია უდიდესი ენერჯია, გაბედულება, ეპიკურობა და შეუპოვარი ბრძოლის სურვილი...

განა ელბაჭიძის ძეგლის პროექტი არ არის დამადასტურებელი იმ ფაქტისა, რომ კანდიდაკის ნაწარმოები, გარდა მისი დიდის ოსტატობით შესრულები-

ზოქანდაკე ნ. კანდიდაკი ელბაჭიძის ძეგლზე მუშაობის დროს

სა, ყოველთვის დიდი შინაარსაც შეცავს?...

მხატვარ ლადო გუდიაშვილმა, ხელოვნების ასპარეზზე გამოსვლის პირველ ხანებში, სხვა მრავალ მეტად საყურადღებო ნაწარმოებთან ერთად, მოგვცა თავისი ავტობიუსტი. ამ სურათში მხატვარი ცალი თვალით არის გამოყვანილი. რასაკვირველია, ეს იმას კი არ ნიშნავდა, რომ გუდიაშვილი ცალთვალაა და ამ თვალში ის ვერ იხედება. მხატვარს ამით, ალბათ, იმის თქმა უნდოდა, რომ იგი ჯერ კიდევ მხოლოდ ცალი თვალთ სჭერტეს საგნებსა და მოვლენებს, მთელ სამყაროს.

თუ თქვენმეტი წლის წინად ლადო გუდიაშვილი ასეთი წარმოდგენის იყო თავის თავზე და, შეიძლება, ზოგიერთი მისი მეგობარიც იზიარებდა ამ შეხედულებას, დღეს გუდიაშვილი უკვე დასრულებული ოსტატია, დიდი მხატვარი, რომელსაც, გარდა მხებილი მხედველო-

შისა, აქვს ის დიდი ალლო საგნებისა და მოვლენების ათვისების, რომელიც მას დიდ ხელოვანად ხდის.

მოქანდაკე კანდელაკმა უსათუოდ იგრძნო ეს თვისებები გუდიაშვილისა. მან შესწლო გუდიაშვილის სახის ნამდვილი გამომეტყველების მოცემა. მოქანდაკემ იპოვა ის მთავარი ელემენტი, რაც ახასიათებს გუდიაშვილის უსათუოდ საყურადღებო სახეს: ენერგიული გამომეტყველება, მხებილი სახე და ამასთანავე დიდი ფიქრისა და აზროვნების ხაზები. პორტრეტი უსათუოდ საყურადღებოა და სრული.

აკაკი ვასაძის ბიუსტი მხატვრებსა და ხელოვნების მუშაეთ განსაკუთრებით მოსწონთ, ეს აზრი არა ერთსა და

ორ მხატვარისა და მოქანდაკისაგან მოვისმინე. ალბათ, მათ აქეთ ამის გასამართლებული მოსაზრებანი, პირადათ ზემზე ამ ნაწარმოებმა ვერ ნოახდინა ისეთი შთაბეჭდილება, როგორც, მაგალითად, მსახიობ ხორავას ბიუსტმა ან და სხვა რომელიმე ნაწარმოებმა.

მაგრამ რა მოსაზრებითაც არ უნდა იყოს ადამიანი მოქანდაკე კანდელაკის ამა თუ იმ ნაწარმოების შესახებ, მთავარს მაინც ვერ უარყოფს, ვერ უხვევს გვერდს, — მთავარი კი ის ვახლავთ, რომ ნიკო კანდელაკი უსათუოდ ნიჭიერი და მოაზროვნე მოქანდაკეა, რომელსაც ძალა შესწევს მეტად მნიშვნელოვანი ნაწარმოებთა შექმნისა.

და მისი ძლიერებაც სწორედ ამაშია...

